

2. Воронцова Т. А. Типология речевого поведения (коммуникативно-прагматический аспект). Cuadernos de Rusística Española, 2009. № 5. С. 21–31.

3. Донсков Л. А. Багироков Х. З. Психолингвистические основы коммуникативной толерантности языковой личности. Вестник Адыгейского государственного университета. 2017. № 1. С. 34–38.

3. Калмиков, Г.В., Доброскок, С.С., Чижма, Д.М. Ендеберя, І.В., Кихтюк, О.В. Комуникативна толерантність vs комуникативна інтолерантність як генеративна проблема. *Psycholinguistics*. Vol 30(1). 2021. С. 26-58. <https://psycholing-journal.com/index.php/journal/article/view/1253>

5. Муллагалиева Л. К. Язык толерантности : монография. Уфа : БГПУ, 2012.

6. Просвиркина И. И. Генезис понятия толерантная речевая коммуникация. Вестник Российского университета дружбы народов, Серия: вопросы образования: языки и специальность. 2007. № 1. С. 52–57.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-286-2-9>

Калмиков Г. В.,

*доктор психологічних наук,
професор кафедри психології*

Університету Григорія Сковороди в Переяславі

ПСИХОТЕРАПІЯ У МОВНІЙ СВІДОМОСТІ ПСИХОЛОГІВ: ПОГЛЯДИ І ДИСКУСІЇ

Анотація. Стаття висвітлює сучасне наукове уявлення про клінічну і неклінічну психотерапію, її напрями, види і методи; перспективні шляхи розвитку психотерапевтичної науки і лікувальної практики як психологічного впливу, здійснюваного психолінгвістичними (дискурсивними) засобами.

Ключові слова: психотерапія, свідомість, клінічна психотерапія, неклінічна психотерапія.

Kalmykov H. Psychotherapy in the linguistic consciousness of psychologists: views and discussions

Summary. The article highlights the modern scientific understanding of clinical and non-clinical psychotherapy, its directions, types and methods; promising ways of development of psychotherapeutic science and therapeutic practice as a psychological influence carried out by psycholinguistic (discursive) means.

Key words: psychotherapy, consciousness, clinical psychotherapy, non-clinical psychotherapy.

Психотерапія, яка започаткувалася в надрах медицини, традиційно, містить в своєму визначенні слово «лікування». Психологи через це неодноразово намагалися ввести у науковий обіг свій власний термін, аналогічний психотерапії, як наприклад – «психокорекція». Однак він не прижився в психотерапії та набув зовсім іншого значення, пов'язаного з психологією розвитку і педагогічною психологією. Зате доречним став уведений психологами термін «психологічне консультування» в значенні короткострокової психотерапії (1-7 зустрічей), в результаті якої мав би бути отриманий конкретний психотерапевтичний ефект. Однак, психологічне консультування, як відомо, не передбачає постановки діагнозу, тобто того, що пацієнт отримує в результаті медичного консультування. В психології, як вважає більшість психотерапевтів, не варто і немає особливої необхідності і практичного сенсу ставити психологічний діагноз. Важливо допомогти вирішити проблему психологічного характеру, знайти доречні слова і фрази, які лікують, а не калічать душу людини, мобілізують її внутрішні сили, актуалізують глибоко приховані індивідуальні ресурси підсвідомих і свідомих пластів психіки. І саме в цьому, психолінгвістичному – мовленнєво-мовному – аспекті психотерапії її майбутнє. Тільки психолінгвістика здатна озброїти психотерапію та її фахівців метамоделями психотерапевтичних дискурсів, які спроможні найдоцільніше й найдоречніше впливати на почуття, підсвідомість/свідомість і поведінку людини в кожному конкретному випадку, забезпечити прояв нових, більш значущих, патернів сприймання, мислення і дій.

Від початку свого становлення психотерапія, як лікування словом, була за своїм змістом і методами психолінгвістично орієнтованою, хоча й для багатьох її засновників психолінгвістичний аспект психотерапії не був предметом їхнього аналізу й усвідомлення. З огляду на відсутність у фундаторів психотерапії об'єктивізації мовленнєво-мовних – психолінгвістичних – феноменів, вони розвивали психотерапію лише як психологічний напрямок науки і практичної діяльності психотерапевтів і психоаналітиків, не усвідомлено, інтуїтивно будуючи при цьому психотерапевтично зорієнтовані фрази і дискурси та вибираючи доречні в цьому сенсі слова.

Сучасна психотерапія – це розроблена наукою і перевірка на практиці система планомірних психологічних впливів на психіку людини з метою поліпшення її психічного і фізичного стану за допомогою таких засобів, як: мовлення психотерапевта, паузи, жести, міміка, музика, вербальні, невербальні й інші засоби.

В психологічній науці найбільш поширеним визначенням психотерапії є така дефініція: психотерапія – це система лікувального впливу на психіку і через психіку на організм людини. Психотерапія

часто визначається і як діяльність, спрямована на позбавлення людини від різних проблем психологічного характеру (емоційних, особистісних, соціальних тощо). Але при цьому в цих і багатьох інших визначеннях психотерапії їх автори не згадують, який засіб є провідним засобом психологічного впливу на психіку людини, з якими іншими засобами він гармонійно співіснує. Хоча при найпростішому аналізуванні стає зрозумілим, що провідним засобом впливу були і залишаються нині мовленнєво-вербальні засоби. Тому це твердження має стати, на наш погляд, головним принципом психотерапії. Також необхідно наголосити на тому, що не існує психотерапії в її узагальненому значенні. Психотерапія – це загальне поняття, а кожний вид психотерапії потрібно спеціально виокремлювати, оскільки він завжди відноситься до якоїсь конкретної школи: чи до психоаналізу, чи групового аналізу, чи когнітивно-поведінкової психотерапії, чи психодрами, чи іншого напрямку, і має свої специфічні засоби впливу.

Психотерапія відрізняється від інших методів лікування такими специфічними особливостями:

1) при її проведенні застосовуються *методи психологічного впливу*, спрямовані на зміни в особистості (на відміну від засобів, що використовуються в медицині, фармакології, педагогіці, соціології та юриспруденції);

2) у психотерапії професійно використовують різні методи психологічного впливу, тобто підготовленими фахівцями і персоналом, які діють усвідомлено і цілеспрямовано, вміють науково обґрунтувати свої дії, відтворювати їх під час психотерапії з різними пацієнтами та оцінювати їх.

Особливо важливим завданням для ефективного і безпечного розв'язання конкретних психотерапевтичних проблем є, передусім, коректне, з огляду на ефективне вирішення проблем пацієнта/клієнта, розмежування повноважень клінічної психотерапії і неклінічної психотерапії.

Клінічна (медична) психотерапія – напрям психотерапії (частина медицини), заснований на матеріалістичному підході, де біологічному фактору розвитку захворювання відводиться визначальна роль [2; 3]. Відповідно лікування здійснюється з урахуванням клінічної картини, диференціальної діагностики, продуманої системи показань/протипоказань [1; 5].

Клінічний підхід в цілому об'єднує в собі традиції класичної психіатрії і дозволяє вирішувати проблеми діагностики та реабілітації пацієнтів, що спрямовані на активацію їх потенційних резервів в адаптації і пристосуванні [4].

Доведення ефективності *немедичної психотерапії*, на відміну від поширеної думки, що психотерапія є об'єктом дослідження лише медицини, ґрунтуються на даних багаточисельних мета-аналізів, описаних в [6].

Результати дослідження. Результативність і раціональність неклінічної психотерапії аргументується як отриманими результатами численних мета-аналізів, так і багаторічною ефективною практикою фахівців у цій галузі та позитивними відгуками клієнтів.

Висновки. Отже, неклінічна психотерапія достойно зайняла свою нішу в системі психологічної допомоги людям, піднялася до рівня самостійної галузі психологічної науки, почала виконувати високу гуманітарну місію в суспільстві як людинознавчо спрямована наукова течія, як прагматична, плідотворна і корисна діяльність лікування словом та іншими засобами, зокрема невербальними, природними, художніми, музичними тощо. Хоча, без сумніву, вербальні – психолінгвістичні – засоби посідають центральне місце в системі психотерапевтичних засобів.

Перспективний розвиток психотерапії як науки і практики лікування словом пов'язуємо передусім з психолінгвістикою, яка дає змогу виокремити ефективні мовленнєво-мовні стратегії і дискурсивні тактики психологічного впливу; переконливо довести значення неклінічної психотерапії у вирішенні завдань психологічної допомоги, надати вагомий аргументи на користь психології при вирішенні довготривалих дискусій про те, чи дійсно психотерапія це лише галузь медицини, чи вона може бути й галуззю психології.

Тому перспективи подальшого розвитку психотерапії пов'язуємо з аналізом ролі мовленнєвої особистості психотерапевта в психотерапевтичному альянсі.

Список використаних джерел:

1. Бурно М.Е. Клиническая психотерапия. 2-е изд. доп. и перераб. Москва. Академический Проект: Деловая книга. 2006. 800 с.
2. Жмуров В.А. Большая энциклопедия по психиатрии. 2-е изд. Москва. Джангар. 2012
3. Карвасарский, Б. Д. Клинические основы психотерапии. Психотерапия: учебник для студентов медицинских вузов и врачей общей практики. Питер. 3-е. изд. доп. 2007. С. 64-68. ISBN 978-5-469-01672-4.
4. Мещерякова Б.Г., Зинченко В.П. Большой психологический словарь. Москва. АСТ. Санкт-Петербург. Прайм-Еврознак. 4-е изд. 2009. 811 с.
5. Незнанова Н.Г. Клиническая психотерапия в общей врачебной практике (практическое руководство) / за ред. Н.Г. Незнановой. Питер. 2008

6. Холмогорова А.Б., Гаранян Н.Г., Никитина И.В., Пуговкина О.Д. Научные исследования процесса психотерапии и ее эффективности: современное состояние проблемы. (Часть 1). *Социальная и клиническая психиатрия*. № 3. Т. XIX. 2009. С. 92-100.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-286-2-10>

Калмикова Л. О.,

*доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Харченко Н. В.,

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

Мисан І. В.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти
Університету Григорія Сковороди в Переяславі*

НОВАЦІЯ В КЛАСИФІКАЦІЇ МОВ СВІТУ: ПРОБЛЕМИ МОВНОЇ СВІДОМОСТІ І МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Анотація. Автори статті пропонують суспільні функції мов, які раніше виступали базисом для функціонально-типологічної класифікації, замінити індивідуальними, суб'єктивними, персоніфікованими, особистісними функціями цих мов. У центрі класифікаційного підходу постає Людина як мовна особистість – суб'єкт комунікативно-мовленнєвої діяльності, носій мовної свідомості і мовної компетенції.

Ключові слова: мовна свідомість, мовна компетенція, новація, новітня класифікація мов світу.

Kalmykova L., Kharchenko N., Mysan I. Innovation in classification of the world languages: problems of language awareness and language competence

Summary. The authors of the article propose to replace the social functions of languages, which made previously the basis for functional-typological classification, by individual, subjective, personified, personal